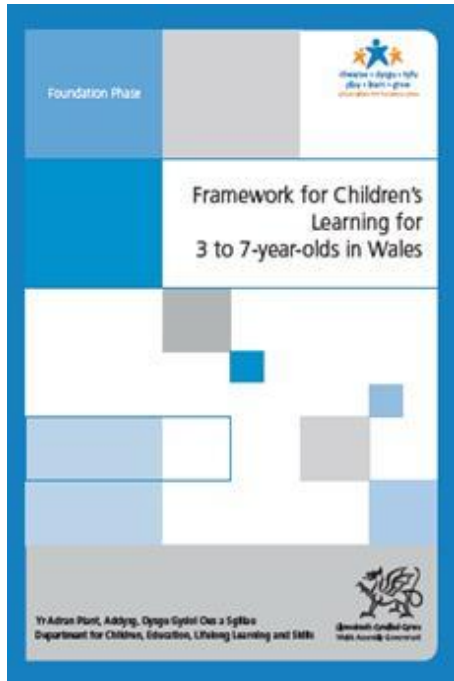
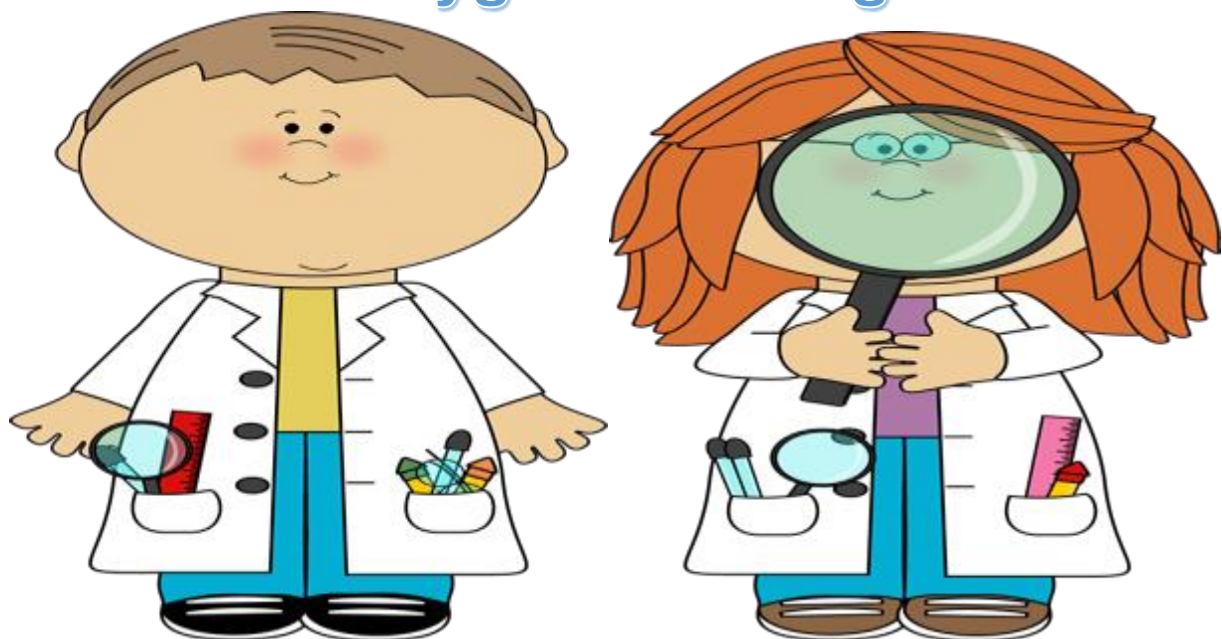

Dull Trawsgyfnod o Gynnal Gweithgareddau Gwyddonol

Datblygiad Personol a Chymdeithasol,
Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol.
Datblygiad Corfforol.
Datblygiad Creadigol.

Cyflwyniad

Pan fydd gan bobl syniad da o sut y mae gwyddoniaeth yn gweithredu – ynghyd â'r rhestr hollbwysig o gysyniadau gwyddoniaeth allweddol yn sail ar gyfer dysgu rhagor yn ddiweddarach – gallant ddilyn stori antur gwyddoniaeth ar hyd eu hoes, yn ôl y Gymdeithas Americanaidd dros Ddatblygu Gwyddoniaeth.

Nod

Datblygu dull trawsgyfnod o gynnal gweithgareddau gwyddonol, trwy nodi cyfleoedd i wella sgiliau ymholi ac ymchwilio'r disgyblion ymhellach, a hynny trwy gyfrwng tasgau integredig, perthnasol a phwrpasol; tasgau a nodwyd yn rhai i ategu a chyfnerthu dysgu, yn unol ag addysgeg y Cyfnod Sylfaen.

Meysydd

Er bod yna gysylltiad naturiol rhwng gweithgareddau gwyddonol a Gwybodaeth a Dealltwriaeth yn y Cyfnod Sylfaen, mae yna lawer o feysydd eraill ledled y cwricwlwm lle gall sgiliau o'r fath gael eu datblygu, eu hategu a'u cyfnerthu.

Ni chyfeirir yn uniongyrchol at Wybodaeth a Dealltwriaeth, oherwydd ei agosrwydd at Wyddoniaeth, a bydd egwyddorion ymchwilio yn aml yn greiddiol iddo.

Bydd iaith (Cymraeg a Saesneg fel ei gilydd) yn datblygu trwy gydol y gweithgareddau, wrth i'r disgyblion ddod ar draws geirfa sy'n briodol i'w hoedran/i'r cyfnod (gweler y Ddogfen Geirfa sy'n Briodol i Oedran/i'r Cyfnod).

Mae'r gwaith hefyd yn mynd i'r afael â datblygiad mathemategol, a hynny trwy ddatrys problemau, a chofnodi a dehongli canlyniadau wrth wneud gweithgareddau gwyddonol.

Gweithgareddau

Mae'r gweithgareddau a nodir wedi cael eu creu yn unol â Fframwaith y Cyfnod Sylfaen, ac maent yn cyfeirio at yr agweddau a amlinellir yn yr adrannau:

- Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol.
- Datblygiad Corfforol.
- Datblygiad Creadigol.

Dylid defnyddio'r gweithgareddau fel syniadau ac ysgogiadau, a gellir eu defnyddio fel tasgau â ffocws, gwell tasgau, neu dasgau parhaus wrth gyflwyno sesiynau. **Nid cynlluniau gwersi mo'r rhain, ac nid ydynt yn rhoi sicrwydd yr ymdrinnir â gofynion statudol y Cyfnod Sylfaen.**

Efallai y bydd angen **asesiadau risg** pwrpasol ar gyfer rhai gweithgareddau, a dylid cynnal y rhain yn unol â pholisi'r ysgol.

Er bod y Cyfnod Sylfaen yn pontio (hyd at) bedair blwyddyn academiaidd, gellir addasu pob gweithgaredd i allu ac oedran y plentyn/garfan.

Stuart Jacob

ERW Arweinydd Dysgu ar gyfer Gwyddoniaeth Gynradd

stuart.jacob@erw.org.uk

Gweithgareddau Gwyddoniaeth y Cyfnod Sylfaen

Dull Trawsgyfnod o Gynnal Gweithgareddau Gwyddonol

Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol

Datblygiad Personol

- 1) Gofalu am bysgodyn aur y dosbarth
- 2) Griffth broga a phenbyliaid

Datblygiad Cymdeithasol

- 1) Y Wiwer Wibiog
- 2) Y Nadolig mewn gwlad bell

Lles

- 1) Hunaniaeth/hunan-barch
- 2) Peintio Maisha
- 3) Lles corfforol
- 4) Amser byrbryd

Dysgu Sut i Ddysgu

- 1) Gwneud bwgan brain
- 2) Y trê'n trist

Gwybodaeth a Dealltwriaeth o'r Byd

Datblygu sgiliau

*) Gweler y tabl

Lleoedd a Phobl

- 1) Y maes awyr

Amser a Phobl

- 1) Bywyd yn yr 1960au

Fi fy Hun a Phethau Byw Eraill

- 1) Wyau byw

Fi fy Hun a Phethau Anfyw

- 1) Pasta a Pizza

- Arsylwi
- Cymharu
- Dosbarthu
- Ymholi
- Archwilio ac arbrofi
- Gwranddo
- Gwneud penderfyniadau
- Rhagfynegi a phrofi
- Myfyrio
- Disgrifio
- Trefnu a grwpio
- Dilyniannu
- Gofyn/ateb cwestiynau
- Ymchwilio
- Meddwl
- Datrys problemau
- Cofnodi
- Cyfathrebu
- Gwerthuso

Datblygiad Corfforol

Chwarae Corfforol

- 1) Symud fel trychfilod
- 2) Sfferau mewn bwced

Datblygu Sgiliau Corfforol

- 1) Sgiliau echddygol bras
- 2) Ymateb i gerdd am yr hydref
- 3) Sgiliau echddygol manwl

Iechyd a Diogelwch, yn cynnwys Bwyta'n Iach a Lles

- 1) Materion Diogelwch
- 2) Byw'n iach
- 3) Bwyta'n iach
- 4) Gwneud Cawl Cennin a Thatws

Datblygiad Creadigol

Datblygiad Creadigol

- 1) Y plentyn sy'n Datblygu
- 2) Peintio murlun
- 3) Gardd y Cyfnod Sylfaen

Celf, Crefft a Dylunio

- 1) Cennin Pedr

Cerddoriaeth

- 1) Cerddoriaeth sothach

Creadigol

- 1) Rydyn ni'n ddinosoriaid
- 2) Y pantomeim cerddorol

Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol

Datblygiad Personol

1) Gofalu am Bysgodyn Aur y Dosbarth

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Ble y mae pysgod aur yn byw?	Pa fath o bowlen sy'n un dda ar gyfer pysgodyn aur?	Mathau gwahanol o gynwysyddion – mandyllog/difandwll; tryloyw/di-draidd; bach/mawr, ac ati.
Ble y mae anifeiliaid anwes yn byw?	Pam nad yw cŵn yn byw mewn powlenni pysgod aur? Pam nad yw pysgod aur yn byw mewn cewyll bochdewod?	Gweithgareddau trefnu a dosbarthu/diagramau Venn.
Sut y mae anifeiliaid yn symud?	Pa anifeiliaid sy'n symud fel fi?	Templedi cymalog â phinnau hollt/cyflwyno ysgerbydau.
Ein Hanifeiliaid Anwes	Pa anifeiliaid anwes sydd gennym ni gartref? A yw llewod yn anifeiliaid anwes da?	Pictogramau/Cyfiawnhau atebion.
Beth y mae pysgod aur yn ei fwyta?	A fyddai pysgod aur yn hoffi cinio ysgol? Beth sydd yn fy mlwch brechdanau?	Gwneud 'fflawiau pysgod' – maint/lliwiau.
Beth yw hwn?	A yw pob anifail yn edrych yr un fath?	Ysgerbydau anifeiliaid/silwetau (pypedau cysgod). Anifeiliaid mewn bagiau cudd/teimlo.
A yw pysgod aur yn cysgu?	Pam y mae llygaid pysgod aur bob amser ar agor?	Am ba hyd y gallaf i gadw fy llygaid ar agor heb amrantu? Drychau/stopwatshis.
Sut y mae pysgod aur yn anadlu o dan y dŵr?	A yw pysgod aer fyth yn dod i fyny i gael aer?	Ysgyfaint a thagellau/balwnau ar ben ac o dan y dŵr.
A yw pysgod aur yn suddo neu'n arnofio?	Beth fyddai'n digwydd pe bai pysgodyn aur yn stopio nofio?	Suddo ac arnofio/dadleoli dŵr. Rhagfynegi a phrofi.
A yw pysgod aur yn siarad?	Sut y mae pysgod aur yn gwybod beth y mae pysgod aur eraill yn ei feddwl?	Dosbarthu, disgrifio ac ymchwilio i seiniau anifeiliaid.
A yw pysgod aur yn hoffi dŵr cynnes neu ddŵr oer?	Ym mha fath o dymheredd y mae pysgod aur yn nofio?	Rhagfynegi, trafod, teimlo, disgrifio a mesur tymheredd y dŵr – thermomedrau.

Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol

Datblygiad Personol

2) Griffth Broga a Phenbyliaid

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Beth yw grifft broga?	A allaf i wneud grifft broga?	Papur swigod, botymau, paent, toes chwarae, defnyddiau sothach. Darganfod pethau mewn jeli.
Beth fydd yn digwydd i'r grifft broga?	Beth ydw i'n meddwl fydd yn digwydd i'r grifft broga?	Sgiliau rhagfynegi a chyfathrebu cynnar.
Beth sy'n digwydd i'r grifft broga?	Ai grifft broga fydd e am byth?	Cylchred bywyd broga/ anifeiliaid/bodau dynol – byrddau stori a diagramau.
Ai o'r grifft broga y des i?	A yw baban pob anifail yr un fath?	Cyfnodau beichiogi amrywiol (wyau, grifft, genedigaeth fyw)/babanod anifeiliaid.
Ble y mae brogaod yn byw?	Ble y gallwn ni ddarganfod grifft broga?	Cynefinoedd – creu cynefinoedd anifeiliaid gyda thywod/brigau/gwellt/Lego, defnyddiau sothach, ac ati.
Ai broga ydw i?	Beth sy'n debyg a beth sy'n wahanol rhwng brogaod a bodau dynol?	Anatomi a darnau allweddol o gyrff bodau dynol.
A yw pob broga yn wyrdd?	A oes gan frogaod groen o liwiau gwahanol, fel sydd gan bobl?	Cymysgu paent i wneud lliwiau eilaidd/trydyddol i gyd-fynd â rhywogaethau gwahanol o frogaod. Gweithgareddau dosbarthu/trefnu.
A yw broga fel glöyn byw?	A yw brogaod a glöynnod byw yn debyg?	Cymharu cylchredau a chymharu bywyd grifft – brogaod ag wyau – glöynnod byw.
O beth y mae grifft broga wedi'i wneud?	A allaf i gael gwell golwg?	Defnyddio chwyddwydrau i edrych ar y grifft broga. Disgrifio/cyfathrebu arsylwadau a newidiadau.
Ym mha ffordd y mae grifft broga fel jeli?	Sut yr ydyn ni'n gwneud jeli?	Gwneud jeli o bowdr a dwysfwyd/rhesinau ar gyfer y grifft. Newidiadau anghildroadwy.

Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol

Datblygiad Cymdeithasol

1) Y Wiwer Wibiog

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
A yw pob gwiwer yr un fath?	A yw pob gwiwer yn edrych yr un fath ac yn ymddwyn yn yr un modd?	Trefnu/cyfateb/dosbarthu a disgrifio mathau gwahanol o wiwerod.
Ble y mae gwiwerod yn byw?	A yw pob gwiwer yn byw mewn coeden?	Arsylwi ar gynefinoedd a chreu cynefinoedd. Creu cynefinoedd ar gyfer gwiwerod tegan (o feintiau gwahanol) gan ddefnyddio defnyddiau naturiol.
Beth y mae gwiwerod y ei fwyta?	A yw pob hedyn/cneuen yr un fath?	Tyfu mathau gwahanol o hadau.
A all moch coed ddarogan y tywydd?	Beth sy'n digwydd i foch coed mewn mathau gwahanol o dywydd?	Arsylwi ar/disgrifio newidiadau i foch coed dan amodau cynnes/oer a sych/gwlyb.
A yw gwiwerod yn gwisgo esgidiau?	A yw ôl traed pob anifail yr un peth?	Disgrifio, dosbarthu a threfnu anifeiliaid yn ôl eu holion traed. Rhagfynegi pa olion traed/anifeiliaid sy'n cyfateb.
Ym mha goed y gallwn ni ddod o hyd i wiwerod?	Sut yr ydyn ni'n gwybod pa fath o goed ydyn nhw?	Disgrifio, cyfateb a dosbarthu dail – coed.
Faint o anifeiliaid y gallwn ni ddod o hyd iddyn nhw mewn coed?	Pa anifeiliaid eraill sy'n byw mewn coed?	Cynefinoedd a bywyd gwyllt – arwain at helfa trychfilod.
Sut y mae hadau masarn yn hedfan i'r ddaear?	Sut y mae hadau yn debyg i hofrenyddion?	Taflu a disgrifio hadau masarn – cymharu â hofrenyddion a hadau eraill.
Ble y mae gwiwerod yn cysgu?	Beth yw gaeafgysgu?	Trefnu a dosbarthu anifeiliaid sy'n gaeafgysgu.
Beth sydd yn y goedwig?	Beth y gallaf i ei weld ar daith natur?	Rhagfynegi ac arsylwi ar yr hyn y maent yn ei weld ar daith natur, a thrafod a chofnodi hynny.

Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol

Datblygiad Cymdeithasol

2) Y Nadolig mewn Gwlad Bell

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Sut y mae goleuadau coeden Nadolig yn gweithio?	A allaf i wneud i'r goleuadau ddod ymlaen?	Llunio cylchedau syml – dan arweiniad/yn annibynnol.
Pa seren yr oedd y tri gŵr doeth wedi ei dilyn?	A yw pob seren yr un fath?	Defnyddio telesgopau/ysbienddrychau a chwyddwydrau i edrych ar wrthrychau. Tasgau sy'n seiliedig ar gysawd yr haul.
Sut yr oedd y tri gŵr doeth wedi croesi'r diffeithdir?	Pam yr oedden nhw wedi defnyddio camelod?	Pa wrthrychau sy'n ddefnyddiol ar gyfer cario dŵr? – gweithgareddau hambwrdd dŵr. Camelod mewn hambwrdd tywod i ail-greu'r siwrnai.
A yw pob seren yn disgleirio?	A yw'r Lleuad yn cynhyrchu golau?	Dosbarthu ffynonellau golau. Gweithgareddau adlewyrchu.
Beth sydd yn yr awyr?	Pam y mae siâp y Lleuad yn newid?	Gweddau'r Lleuad.
Pam y mae canhwylau'n bwysig adeg y Nadolig?	Beth sy'n digwydd i gannwyll pan fydd wedi'i chynnu?	Newidiadau cildroadwy ac anghildroadwy – sgiliau rhagfynegi/disgrifio ac arsylwi.
Beth yw eira?	A allaf i wneud eira?	Newidiadau cildroadwy ac anghildroadwy gan ddefnyddio eira powdrog/ewyn eillio – sgiliau rhagfynegi/disgrifio ac arsylwi.
Ble y mae Siôn Corn yn byw?	Sut le yw Pegwn y Gogledd?	Rhewi ac ymdoddi (anifeiliaid y pegwn a chiwbiau iâ) – newidiadau cildroadwy ac anghildroadwy. Sgiliau rhagfynegi, arsylwi a disgrifio.
A allaf i wneud i fy seren/addurn ddisgleirio?	Pa ddefnydd yw'r gorau?	Defnyddio amrywiaeth o ddefnyddiau i addurno sêr, er mwyn gwneud iddynt sgleinio/ddisgleirio.
A yw ceirw'n hedfan?	Sut y mae ceirw Siôn Corn yn hedfan?	Trafodwch a dewiswch pa anifeiliaid eraill a allai helpu Siôn Corn pe byddai ei geirw'n sâl – dosbarthu.
A allaf i ddyfalu beth yw'r rhodd?	Pa synhwyrâu y gallaf i eu defnyddio i'm helpu?	Dyfalw'r rhodd sydd wedi'i lapio trwy ddefnyddio sgiliau rhagfynegi, disgrifio ac arsylwi.
Beth ddigwyddodd ar y noson serenog honno?	Sut y cafodd y preseb ei oleuo gan y sêr?	Pypedau cysgod i ailddweud yr hanes, a thrafod arsylwadau.

Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol

Lles

1) Hunaniaeth / Hunan-barch

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Pwy ydw i?	Sut yr ydw i'n debyg/yn wahanol i eraill?	Defnyddio drychau i nodi a disgrifio nodweddion. Dosbarthu nodweddion – lliw gwallt/llygaid – i boblogi pictogramau/graffiau.
O beth yr ydw i wedi fy ngwneud?(i)	Pa rannau o'r corff sydd gen i ar y tu allan?	Disgrifio ac archwilio sut i ddefnyddio aelodau gwahanol o'r corff. Galw i gof eu henwau a'u defnydd.
O beth yr ydw i wedi fy ngwneud? (ii)	Pa rannau o'r corff sydd gen i ar y tu mewn?	Disgrifio ac archwilio organau mewnol. Galw i gof y prif organau a'u swyddogaethau.
Pam y mae rhai pobl yn fawr a rhai yn fach?	A ydyn ni i gyd yn tyfu ar yr un cyflymder?	Mesur, cymharu a chynrychioli taldra'r plant yn y dosbarth.
A yw maint traed/dwylo pawb yr un peth?	Ym mha ffordd yr ydyn ni'n debyg (nifer y digidau)/yn wahanol (lled a maint)?	Mesur, cymharu a chynrychioli lled dwylo/meintiau traed y plant yn y dosbarth.
Pryd y bydda i'n ddigon hen?	A fydda i bob amser yn blentyn?	Cylchred bywyd bodau dynol.
Ai fy nghysgod i yw hwn?	Sut y gallaf i adnabod fy nghysgod?	Creu, trafod a chofnodi cysgodion o siapiau gwahanol a grëwyd gan y plant.
Beth y gallaf ei wneud?	Sut y mae fy synhwyrâu yn fy helpu?	Gweithgareddau sy'n defnyddio'r synhwyrâu i ragfynegi, disgrifio, arsylwi a myfyrio (bagiau teimlo, mygydau dros y llygaid, ffonau pen, aroglau, blasu bwyd, ac ati).

Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol

Lles

2) Peintio Maisha

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Pa liwiau y gallaf eu gwneud trwy gymysgu paent?	Pa liwiau y gellir eu gwneud trwy gymysgu paent?	Cymysgu lliwiau – newidiadau cildroadwy ac anghildroadwy.
A yw iâ bob amser yn glir?	A allaf i newid lliw iâ?	Rhagfynegi, arsylwi a chofnodi'r hyn sy'n digwydd i iâ lliw wrth iddo ymdoddi – ar bapur/mewn dŵr.
A allaf i wahanu jeli?	A ellir cadw lliwiau jeli ar wahân?	Rhagfynegi, cynllunio a thrafod caledu jeli lliwiau goleuadau traffig. Creu jeli o liwiau cymysg a lliwiau ar wahân.
A allaf i wahanu iâ?	A all lliwiau lolis iâ gael eu cadw ar wahân?	Fel uchod, ond rhewi dŵr lliw mewn camau, yn hytrach na chaledu jeli.
Pa liwiau sy'n ffurfio enfys?	Sut y mae enfys yn ffurfio?	Gweithgareddau anweddu/sychu – sgiliau rhagfynegi, arsylwi a chofnodi.
A allaf i newid lliw dŵr?	Beth sy'n diflannu ac yn newid lliw'r dŵr (hydoddi), a beth nad yw'n gwneud hynny?	Gweithgareddau hydoddi/symbylyddion sy'n eferwi (bomiau baddon, fitaminau, ac ati), paent, blawd, tywod, ac ati.
A yw dŵr yn cymysgu'n dda â phob hylif?	A all hylifau lliw eu cadw eu hunain ar wahân wrth gael eu cymysgu â dŵr?	Rhagfynegi, arsylwi a chofnodi'r hyn sy'n digwydd wrth i olewau/baentiau marmorï gael eu rhoi mewn dŵr.
Beth yw caleidosgop?	Sut y mae caleidosgop yn gweithio?	Arsylwi, disgrifio a chofnodi pa newidiadau sy'n digwydd mewn dilyniant caleidosgop – a yw pob profiad yr un fath/yn wahanol?
A allaf i newid lliw'r golau?	Pa ddefnyddiau/liwiau sydd orau ar gyfer newid/rhwystro golau?	Rhagfynegi, darganfod a thrafod canfyddiadau. Llunio cylchedau syml – dan arweiniad/yn annibynnol.

Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol

Lles

3) Lles Corfforol

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Beth sy'n digwydd i'm corff pan fyddaf i'n gwneud ymarfer corff?	Ym mha ffordd yr ydw i'n teimlo'n wahanol?	Y plant i ragfynegi, arsylwi a chofnodi eu profiadau o effeithiau ymarfer corff ar eu cyrff – anadlu/chwysu/cyfradd curiad y galon.
Pam y mae angen i mi gadw'n fywiog?	Pam y mae ymarfer corff yn gwneud lles i mi?	Y plant i archwilio a chofnodi'r buddion i iechyd o wneud ymarfer corff.
Pa bethau sy'n niweidiol i ni?	Pa sylweddau/arferion a allai fy ngwneud i'n sâl/anhwylus?	Archwilio effeithiau dewisiadau o ran ffordd o fyw, yn benodol y rheiny sy'n niweidiol i ni ein hunain/i eraill.
Pam yr ydw i'n brwsio fy nannedd?	Sut y dylwn i frwsio fy nannedd?	Arbrawf plisgyn wy mewn hylifau. Brwsio ceg sy'n rhy fawr/cegau tegau. Arbrawf fflworid uwchfioled.
Pam yr ydw i'n golchi fy nwylo ar ôl bod i'r tŷ bach?	Sut y mae germau yn lledaenu?	Y plant i orchuddio eu dwylo a'u bysedd â gliter ar ddechrau'r dydd, ac edrych ble y mae'r gliter erbyn amser cinio/mynd adre.
A yw pob moddion yn dda i ni?	Beth y mae moddion yn ei wneud?	Dosbarthu a chyfateb moddion i anhwylderau ac afiechydon.
A yw cwsg yn bwysig?	Pam y mae arnom angen cwsg?	Ymchwilio i fanteision noswaith dda o gwsg. Cynrychioli amserau cysgu – pictogram/siart.
Sut yr ydw i'n cadw'n ddiogel?	Pa reolau sy'n fy nghadw i'n ddiogel?	Helmedau plisgyn wy – y disgyblion i gynllunio, creu a phrofi helmedau plisgyn wy wedi'u gwneud o ddefnyddiau gwahanol.

Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol

Lles

4) Amser Byrbryd

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Pam y mae arnaf angen byrbryd?	Beth yr ydw i'n ei fwyta?	Trafod, trefnu a dosbarthu bwydydd gwahanol yn ôl mathau o fwydydd iach/afiach.
Beth yr ydw i'n hoffi ei yfed?	A yw pob diod yn iach?	Ymchwilio i ddioddydd, a'u cyfateb a'u dosbarthu o ran y cynnwys siwgr.
Pam yr ydw i'n golchi fy nwylo ar ôl bod i'r tŷ bach? – gweler 3) Lles Corfforol		
Beth sy'n digwydd i fy mwyd?	I ble y mae fy mwyd yn mynd?	Ymchwilio i'r system dreulio. Trafod pam y mae angen i ni gnoi. Rhagfynegi beth sy'n digwydd i'n bwyd. Ymchwilio i daith/llwybr ein bwyd.
Beth yw bwyd ffres?	Sut y gallwn ni gadw bwyd yn ffres?	Rhagfynegi beth fydd yn digwydd i fwyd/hylifau darfodus pan nad ydyn nhw yn yr oergell. Cymharu, trafod a chofnodi gwahaniaethau o arsylwadau.
Fy hoff fyrbryd?	Pam yr ydw i wedi dewis hwn fel fy hoff fyrbryd?	Rhagfynegi hoff fyrbrydau eraill (y grŵp/dosbarth) cyn y sesiwn. Dosbarthu'r atebion yn iach/afiach a naturiol/annaturiol – pictogram.
A yw siocled yn dda i gŵn?	Pam y mae yna fyrbrydau gwahanol ar gyfer anifeiliaid anwes a bodau dynol?	Trafod, coladu a dosbarthu bwyd/sylweddau sy'n niweidiol/iach.
A gafodd fy myrbryd ei wneud neu ei dyfu?	O ble y daeth fy myrbryd?	Dosbarthu a threfnu mathau gwahanol o fyrbrydau – ystyried o ble y daethant, neu ble y cawsant eu gwneud (milltiroedd awyr).

Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol

Dysgu Sut i Ddysgu

1) Gwneud Bwgan Brain

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Beth yw bwganod brain?	Beth sy'n gwneud bwgan brain da?	Y plant i gynllunio, dylunio a gwneud bwgan brain – mawr (tasg ffocws) neu fach (gwell gweithgaredd).
Pa mor effeithiol yw bwganod brain?	Sut y gallaf ddod o hyd i'r ateb?	Gwneud arolwg o nifer yr adar sydd mewn ardal cyn/ar ôl gosod y bwganod brain y tu allan. Cymharu'r canlyniadau ar gyfer bwganod brain gwahanol.
A oes gwahaniaeth lle bydd fy mwgan brain yn sefyll?	Sut y gallaf ddod o hyd i'r ateb?	Gwneud arolwg o nifer yr adar sydd mewn ardal cyn/ar ôl gosod y bwganod brain y tu allan. Cymharu'r canlyniadau ar gyfer yr un bwgan brain mewn lleoliadau gwahanol.
Beth y mae plu yn ei wneud?	A oes gan bob aderyn yr un plu?	Dadansoddi nifer o blu o adar gwahanol gan ddefnyddio chwyddwydrau. A ydyn nhw i gyd yn edrych yr un fath? Cofnodi arsylwadau a chanfyddiadau.
A yw pob aderyn yn gallu hedfan?	A yw adenydd bob amser yn cael eu defnyddio i hedfan?	Ymchwilio i fathau gwahanol o adar a'u prif ddull o symud, a dosbarthu a thrafod yr adar hynny. Ymchwilio ymhellach i fathau o blu a'u nodweddion.
Beth sydd mewn wy?	Beth sy'n digwydd y tu mewn i wy?	Cylchred bywyd adar – deor wyau/cywion.
Ble y mae adar yn byw?	Beth sy'n gwneud nyth da?	Adeiladu nythod gan ddefnyddio defnyddiau naturiol ac wedi'u harbed.

Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol

Dysgu Sut i Ddysgu

2) Y Trên Trist

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Sut y mae trenau yn gweithio?	Sut y mae trenau wedi newid?	Ymchwilio i sut y mae ffynonellau egni wedi esblygu, a thrafod hynny (glo – trydan).
Beth yw egni adnewyddadwy/ anadnewyddadwy?	A yw lliw fy melin wynt yn ei gwella?	Dosbarthu ffynonellau egni/gwneud melinau gwynt. Cyflwyno newidynnau wrth ddylunio a chreu melinau gwynt.
Beth yw glo?	Beth y gallaf i ei weld mewn glo?	Chwyddwydrau i edrych ar y manylion mewn glo. Y plant i ddisgrifio a chofnodi eu harsylwadau.
Ble y gallaf i ddod o hyd i bontydd?	Beth yw diben pontydd?	Y plant i ymchwilio i bontydd, a nodi, dosbarthu a chreu rhai gwahanol – profi'r pontydd mewn cyd-destun penodol, yn erbyn meini prawf llwyddiant.
Pa ddefnydd sydd orau ar gyfer adeiladu trac trên?	Pa ddefnyddiau y gallwn i eu defnyddio i wneud trac trên?	Trafod defnyddiau, a chreu rhestr fer o ddefnyddiau 'priodol', a defnyddiau sydd ar gael. Profi'r defnyddiau trwy anfon trenau i lawr ramp i weld pa un sy'n teithio bellaf.
A yw trenau mwy yn mynd yn gynt?	A yw maint y trên yn gwneud gwahaniaeth o ran pa mor gyflym y mae'n teithio?	Amseru pa mor gyflym mae trenau o feintiau gwahanol yn teithio i lawr ramp – trafod prawf teg, felly gollwng nid gwthio. Rasio trenau yn erbyn ei gilydd.
A allaf i bweru trên tegan heb ei wthio?	Pa rymoedd eraill y gellir eu defnyddio i symud y trên tegan?	Trafod a chynllunio i greu trenau wedi'u pweru gan falwnau. Trafod y maint a'r lliw, ynghyd â'r math o drên/falŵn.

Datblygiad Corfforol

Chwarae Corfforol

1) Symud fel Trychfilod

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Sut yr ydw i'n symud?	Pa rannau o'r corff yr ydw i'n eu defnyddio?	Trafod ac arsylwi ar ba rannau o'r corff sy'n fy helpu i symud mewn ffyrdd gwahanol, a chofnodi hynny.
A allaf i symud fel trychfil?	Ym mha ffyrdd gwahanol y gallaf i symud?	Arsylwi ar symudiad amrywiaeth o drychfilod, a'i ddisgrifio a'i efelychu
Sut y mae'n symud?	Pam y mae'n symud fel hyn?	Trafod ac arsylwi ar sut y mae symudiadau anifeiliaid wedi'u haddasu i'w gallu i oroesi/cynefin, a chofnodi hynny.
Beth yw ysgerbwd?	Ble y mae fy sgerbwd?	Trafod, ymchwilio a chofnodi defnydd ein hysgerbydau. Cymharu, dosbarthu ac ymchwilio i fertebratau/infertebratau.
Beth yw trychfil?	A allaf i enwi rhannau o drychfil?	Defnyddio chwyddwydrau i arsylwi ar drychfilod, a disgrifio a chofnodi sut olwg sydd arnynt, a sut y maent yn symud.
Ble y mae trychfilod yn byw?(i)	A allaf i ddod o hyd i drychfil?	Rhagfynegi a chofnodi lle y ceir hyd i drychfilod. Cynrychioli'r canfyddiadau, a myfyrio arnynt, trwy ddefnyddio siartiau priodol.
Ble y mae trychfilod yn byw? (ii)	Ble y daethom o hyd i'n trychfilod?	Dylunio a chreu cartrefi ar gyfer trychfilod gan ddefnyddio defnyddiau naturiol. Trafod addasrwydd y dyluniadau, ynghyd â'r lleoliad gorau ar eu cyfer.
A yw trychfilod yn mynd ar wyliau?	Beth yw gwesty trychfilod?	Disgrifio a chofnodi gweithgaredd trychfilod mewn gwesty trychfilod gan ddefnyddio chwyddwydrau.
A yw trychfilod yn hoffi cinio ysgol?	Beth y mae trychfilod yn ei fwyta?	Trafod, rhagfynegi a phrofi beth y mae trychfilod yn ei fwyta yn ôl eu cynefin. Defnyddio chwyddwydrau ac iPads i arsylwi ar y canfyddiadau, a'u cofnodi – dail a phlanhigion.
A allaf i newid i fod yn drychfil?	Ym mha ffordd y bydd arnaf angen newid?	Y plant i ddylunio a chreu eu gwisgoed trychfilod eu hunain. Gall hyn fod yn ffuglennol neu'n seiliedig ar drychfil go iawn.

Datblygiad Corfforol

Chwarae Corfforol

2) Sfferau mewn Bwced

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
A yw sfferau mawr yn rholio'n bellach?	A yw maint y sffêr yn effeithio ar ba mor bell y mae'n rholio?	Y plant i rollo sfferau o feintiau gwahanol i lawr ramp, ac i fesur pa un sy'n teithio'r pellter mwyaf/lleiaf – cysylltiad â'r maint? Y plant i ragfynegi, cynnal y dasg a myfyrio arni.
A yw pob sffêr yn tasgu?(i)	Pa sfferau sy'n tasgu orau?	Y plant i ollwng sfferau o feintiau gwahanol i ddŵr (o'r un uchder). Y disgyblion i ragfynegi'r canlyniadau a thrafod/myfyrio ar yr arsylwadau.
A yw pob sffêr yn tasgu? (ii)	Beth sy'n digwydd i'r dŵr pan fyddaf i'n rhoi rhywbeth ynddo?	Y plant i lenwi silindrau mesur â dŵr, gan ragfynegi ac arsylwi ar y gwahaniaethau yn lefelau'r dŵr pan fydd mathau gwahanol o sfferau yn cael eu gosod ynddynt, a chofnodi hynny.
A allaf i dasgu tywod?	Beth sy'n digwydd pan fyddaf i'n gollwng sffêr i dywod?	Rhagfynegi ac arsylwi a myfyrio ar yr hyn sy'n digwydd pan gaiff sfferau gwahanol eu gollwng i dywod, a chofnodi hynny – cymharu'r canfyddiadau â gollwng sfferau i ddŵr, a chofnodi hynny. Trafod craterau.
A yw pob sffêr yn arnofio?	Pa sfferau sy'n arnofio, a pha rai sy'n suddo?	Rhagfynegi ac arsylwi a myfyrio ar ba wrthrychau sfferig a fydd yn suddo neu'n arnofio mewn dŵr, a chofnodi hynny.
Beth arall sy'n sffêr?	Pa wrthrychau sfferig sy'n naturiol/annaturiol?	Nodi, trafod a dosbarthu mathau gwahanol o wrthrychau sfferig.
A yw pob planed yn sfferig?	A yw'r Ddaear yn sfferig?	Ymchwilio i blanedau cysawd yr haul o ran eu maint, eu safle a'u nodweddion, arsylwi arnynt a'u trafod.
Pam nad yw llongau yn sfferig?	A allaf i gydbwyso darn/darnau o arian ar sffêr sy'n arnofio?	Ceisio cydbwyso darn/darnau o arian ar sffêr sy'n arnofio. A yw maint y sffêr yn gwneud gwahaniaeth? Y plant i drafod, cofnodi a myfyrio ar y canfyddiadau.
A yw pob balŵn yn arnofio?	A allaf i wneud i falŵn suddo?	Llenwi balwnau ag aer/dŵr/iâ – gall yr athro neu'r disgyblion arwain ar hyn. Y plant i ragfynegi pa rai a fydd yn arnofio ar/suddo mewn dŵr. Cofnodi, trafod a dosbarthu'r canfyddiadau.

Datblygiad Corfforol

Datblygu Sgiliau Corfforol

1) Sgiliau Echddygol Bras

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Beth yw cyhyrau?	Sut y mae cyhyrau yn gweithio?	Ymchwilio i sut y mae cyhyrau'n gweithio, a thrafod hynny. Defnyddio bandiau elastig i arddangos sut y mae cyhyrau yn gweithio mewn parau ac yn cyfangu/llaesu.
Ble y mae fy nghyhyrau?	Ai dim ond yn fy mreichiau y maen nhw?	Arsylwi ar fathau gwahanol o symudiadau, eu trafod a'u cofnodi.
A yw ein taldra yn gwneud gwahaniaeth o ran pa mor bell y gallwn ni neidio?	Pa mor bell y gallaf i neidio?	Rhagfynegi a chyfiawnhau pwy fydd yn gallu neidio bellaf, ym marn y disgyblion – mesur taldra'r plant. Cofnodi, mesur a chymharu canfyddiadau. Myfyrio ar hyn, a gwneud casgliad mewn modd addas i oedran/allu'r disgyblion.
A yw hyd ein breichiau yn gwneud gwahaniaeth o ran pa mor bell y gallwn ni daflu?	Pa mor bell y gallaf i daflu?	Rhagfynegi a chyfiawnhau pwy fydd yn gallu taflu bellaf, ym marn y disgyblion – mesur hyd breichiau'r plant. Cofnodi, mesur a chymharu canfyddiadau. Myfyrio ar hyn, a gwneud casgliad mewn modd addas i oedran/allu'r disgyblion.
A yw hyd ein coesau yn gwneud gwahaniaeth o ran pa mor bell y gallwn ni gicio?	Pa mor bell y gallaf i gicio pêl?	Rhagfynegi a chyfiawnhau pwy fydd yn gallu cicio pêl bellaf, ym marn y disgyblion – mesur hyd coesau'r plant. Cofnodi, mesur a chymharu canfyddiadau. Myfyrio ar hyn, a gwneud casgliad mewn modd addas i oedran/allu'r disgyblion. Defnyddio olwynion bach, ffyn metr, tapiau mesur, ac ati.

Datblygiad Corfforol

Datblygu Sgiliau Corfforol

2) Ymateb i Gerdd am yr Hydref

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Beth yw'r hydref?	Beth sy'n digwydd yn ystod yr hydref?	Trafod ac arsylwi ar sut y mae newidiadau tymhorol yn effeithio ar natur (planhigion ac anifeiliaid), a chofnodi hynny.
Sut yr ydw i'n gwybod ei bod hi'n hydref?	Beth sy'n digwydd i'r tywydd yn ystod yr hydref?	Y plant i drafod, rhagfynegi a chymharu patrymau tywydd â phatrymau tywydd tymhorau gwahanol. Defnyddio mesuryddion glaw/thermomedrau i olrhain, mesur a chynrychioli canfyddiadau.
Beth yw concyrs?	O ble y mae concyrs yn dod?	Dod o hyd i goncyrs ac ymchwilio iddynt, a defnyddio chwyddwydr i arsylwi arnynt. Cofnodi'r canfyddiadau.
A yw pob concyr yr un fath?	A yw pob concyr yn arnofio?	Rhagfynegi a yw pob concyr yn arnofio mewn dŵr, arsylwi arnynt ac ymchwilio i hynny. Trafod a dosbarthu'r canlyniadau.
A yw pob deilen yr un fath?	Sut y mae dail yn wahanol?	Dosbarthu a threfnu dail yn ôl lliw, maint, siâp, ac ati.
A all moch coed ddarogan y tywydd?	Beth sy'n digwydd i foch coed mewn mathau gwahanol o dywydd?	Arsylwi ar/disgrifio newidiadau i foch coed dan amodau cynnes/oer a sych/gwlyb.
Sut y mae hadau masarn yn hedfan i'r ddaear?	Sut y mae hadau yn debyg i hofrenyddion?	Taflu a disgrifio hadau masarn – cymharu â hofrenyddion a hadau eraill.
Pryd y mae anifeiliaid yn cysgu?	Beth yw gaeafgysgu?	Trefnu a dosbarthu anifeiliaid sy'n gaeafgysgu.
A allwn i aeafgysgu?	Beth y byddai arnaf ei angen?	Trafod, cyfiawnhau a blaenoriaethu eitemau y byddent eu hangen pe byddai'r disgyblion yn gaeafgysgu.
Beth sydd yn y goedwig?	Beth y gallaf i ei weld ar daith natur?	Rhagfynegi ac arsylwi a myfyrio ar yr hyn y byddant yn ei weld ar daith natur yn yr hydref, a thrafod a chofnodi hynny.

Datblygiad Corfforol

Datblygu Sgiliau Corfforol

3) Sgiliau Echdddygol Manwl

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Ar gyfer beth y gallaf i ddefnyddio fy nwylo?	Faint y gallaf ei ddal?	Tynnu llun o gwmpas y dwylo a mesur eu lled. A yw dwylo mwy yn gallu dal mwy o farblis, blociau, ac ati?
A yw fy nwylo i yr un fath â dy ddwylo di?	Sut y gallaf ddweud bod fy nwylo i yn wahanol?	Cymryd olion bysedd gan ddefnyddio paent/inc. Y plant i gymharu samplau gan ddefnyddio chwyddwydrau/y cyfleuster chwyddo ar iPads i gymharu canlyniadau.
Gellir hefyd addasu'r gweithgareddau uchod ar gyfer y traed/bysedd traed.		
A allaf i wneud symudiadau bach?	Sut y gallaf i symud gwrthrychau bach?	Y plant i ddefnyddio gefeiliau bach i symud/ wahanu a threfnu gwrthrychau bach.
A fydd yn ffitio?	A allaf i reoli cortyn?	Gweithgareddau edafu a gleinio gyda thyllau/ gwrthrychau o feintiau gwahanol.

Datblygiad Corfforol

Iechyd a Diogelwch, yn cynnwys Bwyta'n Iach a Lles

1) Materion Diogelwch

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Pam y mae adeiladwyr yn gwisgo helmedi?	Pam y dylwn i amddiffyn fy mhen?	Defnyddio defnyddiau gwahanol i wneud helmedi diogelwch ar gyfer wyau. Y plant i ddylunio, creu, profi a gwerthuso pa ddefnyddiau sy'n gweithio orau. Y plant i drefnu/ddosbarthu mathau gwahanol o helmedi.
Sut y gallaf i gadw'n ddiogel?	Pa reolau y gallwn ni eu dilyn?	Trafod rheolau hysbys o ran: • Rheolau'r ysgol • Diogelwch dŵr • Diogelwch trydanol • Hylendid • Peryglon Trefnu a nodi tueddiadau.
Beth y gallaf i ei wisgo i'm cadw'n ddiogel?	Pa rannau o'm corff y gallaf i eu hamddiffyn?	Nodi ac ymchwilio i offer diogelwch, eu trafod a'u dosbarthu. Goglau diogelwch, sbectol, helmedi, gardiau crimogau/ysgwyddau.
Sut y gallaf i gadw'n ddiogel wrth ymyl dŵr?	Beth a allai fy helpu?	Defnyddio defnyddiau gwahanol i wneud siacedi achub bywyd ar gyfer ffigurau sy'n gallu suddo. Y plant i ddylunio, creu, profi a gwerthuso pa ddefnyddiau sy'n gweithio orau.
A yw bob amser yn helpu?	A yw pob moddion yn ddiogel?	Trafod a dosbarthu moddion, gan ystyried tocsinau, dibenion ac anhwylderau.

Datblygiad Corfforol

Iechyd a Diogelwch, yn cynnwys Bwyta'n Iach a Lles

2 a 3) Bwyta'n/Byw'n Iach

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol Lles Corfforol Amser Byrbryd		

Datblygiad Corfforol

Iechyd a Diogelwch, yn cynnwys Bwyta'n Iach a Lles

4) Gwneud Cawl Cennin a Thatws

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Sut y mae cennin yn cael eu gwneud?	A allaf i wneud cenhinen?	Tyfu cennin o had. Ystyried, rhagfynegi a chofnodi'r amodau gorau ar gyfer tyfu cennin, ac ystyried meini prawf llwyddiant ar gyfer <i>beth sy'n gwneud cenhinen yn genhinen dda?</i>
Pa mor fawr y gallwn ni wneud ein cennin?	Sut y gallwn ni fesur maint?	Tyfu/prynu a chymharu cennin o feintiau gwahanol. <i>A yw cennin hirach bob amser yn pwyso mwy?</i> Y plant i ddatblygu sgiliau pwyso a mesur.
Sut flas sydd ar gennin?	A ydw i'n hoffi cennin?	Blasu cennin sydd wedi cael eu paratoi/coginio mewn ffyrdd gwahanol. Y plant i drafod a chynrychioli eu hoff ddulliau trwy graffiau/siartiau.
O beth y mae cennin wedi'u gwneud?	Beth sydd y tu mewn i genhinen?	Dyrannu/torri/datod cennin. Edrych ar y rhannau gwahanol trwy chwyddwydrau, gan gofnodi'r canlyniadau. Y plant i drafod a labelu'r rhannau gwahanol sydd i genhinen: y gwreiddiau, y dail, y bylbiau, ynghyd â'r lliwiau a'r newid graddol o wyrdd i wyn.
Sut y mae tatws yn cael eu gwneud?	A allaf i wneud taten?	Tyfu tatws o had. Ystyried, rhagfynegi a chofnodi'r amodau gorau ar gyfer tyfu tatws, ac ystyried meini prawf llwyddiant ar gyfer <i>beth sy'n gwneud taten yn daten dda?</i>
Pa mor fawr y gallwn ni wneud ein tatws?	Sut y gallwn ni fesur maint?	Tyfu/prynu a chymharu tatws o feintiau gwahanol. Y plant i ddatblygu sgiliau pwyso a mesur.
Sut flas sydd ar datws?	A ydw i'n hoffi tatws?	Blasu tatws sydd wedi cael eu paratoi/coginio mewn ffyrdd gwahanol. Y plant i drafod a chynrychioli eu hoff ddulliau trwy graffiau/siartiau.

O beth y mae tatws wedi'u gwneud?	Beth sydd y tu mewn i daten?	Torri ac arsylwi ar y rhannau gwahanol o daten. Cofnodi'r arsylwadau a wneir trwy ddefnyddio chwyddwydrau a/neu iPads.
A all cennin newid eu lliw?	Sut y gallaf i newid lliw cenhinen?	Trochi gwreiddiau cennin llawn maint mewn lliw bwyd crynodedig iawn am sawl diwrnod. Rhagfynegi, trafod, arsylwi ar y cennin, a chofnodi'r effaith.
A fydd yn diflannu?	I ble y mae wedi mynd?	Trafod a rhagfynegi beth fydd yn digwydd i grafion/ wastraff cennin a thatws dros amser. Cofnodi a thrafod y canfyddiadau, yn seiliedig ar gompostio.
Sut yr ydych chi'n gwneud cawl?	A allaf i wneud cawl?	Trefnu/ysgrifennu cyfarwyddiadau (dull) ar gyfer gwneud cawl.
A allaf i wneud cawl?	A allaf i ddilyn cyfarwyddiadau?	Dilyn rysáit (dull), gan ddefnyddio sgiliau pwysol/ cydbwysu, amseru a chyfathrebu.

Datblygiad Creadigol

Datblygiad Creadigol

1) Y Plentyn sy'n Datblygu

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol Lles: Hunaniaeth/Hunan-barch		
Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol Lles: Lles Corfforol		
A allaf i wneud person?	Pa rannau y mae arnaf eu hangen?	Gwneud model o berson trwy ddefnyddio defnyddiau sothach, clai modelu, toes chwarae, ac ati. Galw i gof ac enwi prif rannau'r corff.
A allaf i lunio person?	Beth y mae angen i mi ei gynnwys?	Tynnu llun o berson. Galw i gof ac enwi rhannau gwahanol a phrif rannau'r corff.

Datblygiad Creadigol

Datblygiad Creadigol

2) Peintio Murlun

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol Lles: Peintio Maisha		

Datblygiad Creadigol

Datblygiad Creadigol

3) Gardd y Cyfnod Sylfaen

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Sut y mae blodau'n tyfu?	Beth sydd ei angen ar blanhigion?	Tyfu hadau o dan amodau gwahanol. Rhagfynegi, trafod a chofnodi canlyniadau.
Beth sydd mewn blodyn?	A oes gan flodyn rannau gwahanol?	Dyrannu/gwahanu mathau gwahanol o flodau/ blanhigion. Trafod a chofnodi arsylwadau trwy ddefnyddio chwyddwydrau a/neu iPads. Defnyddio gefeiliau bach i wahanu rhannau'r blodyn/planhigyn.
Beth sydd mewn pridd?	A oes mwy i fwd?	Rhidyllu a gwahanu pridd. Gwneud, trafod a chofnodi arsylwadau trwy ddefnyddio chwyddwydrau ac iPads. Defnyddio gefeiliau bach i feithrin rheolaeth echddygol fanwl.
Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol Lles: Y Wiwer Wibiog		
Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol Lles: Gwneud Bwgan Brain		
Datblygiad Corfforol Chwarae Corfforol: Symud fel Trychfil		
Datblygiad Corfforol Datblygu Sgiliau Corfforol: Ymateb i Gerdd am yr Hydref		
A allwn ni dyfu bwyd?	Pa ffrwythau/ lysiau y gellir eu tyfu?	Tyfu mathau gwahanol o ffrwythau/lysiau yn yr ystafell ddosbarth/ying ngardd yr ysgol. Arsylwi arnynt, eu trafod a chofnodi'r canlyniadau.
A yw pob blodyn/planhigyn yn tyfu?	A allaf i wneud planhigyn/blodyn?	Cynllunio, trafod a chreu mathau gwahanol o flodau a phlanhigion trwy ddefnyddio amrywiaeth o gyfryngau (Lego, toes chwarae, defnyddiau sgrap, ac ati).
Beth y mae gwreiddiau yn ei wneud? (i)	A oes gen i wreiddiau? (i)	Y plant i yfed hylifau o liwiau gwahanol (sgwash/cordial) gan ddefnyddio gwellt clir, a chymharu hynny â sut y mae planhigion yn defnyddio gwreiddiau.
Beth y mae gwreiddiau yn ei wneud? (ii)	A oes gen i wreiddiau? (ii)	Y plant i ddefnyddio silindrau mesur, chwistrellau, twndisau a phibellau i echdynnu dŵr, ac i fodelu rôl gwreiddiau planhigion.
A all planhigion newid eu lliw?	A allaf i newid lliw planhigyn?	Gosod coesynnau planhigion/blodau (cennin Pedr, rhosynnau, seleri, llygaid y dydd, ac ati) mewn lliw bwyd crynodedig, a thrafod, cofnodi a chasglu tystiolaeth am yr arsylwadau.
I ble y mae planhigion sâl yn mynd i wella?	A allaf i fod yn feddyg planhigion?	Trafod ac arsylwi ar blanhigion, ac adnabod sut olwg sydd ar blanhigyn iach. Rhoi cyfleoedd i blanhigyn 'afiach' ffynnu a'i adfer ei hun trwy ei osod mewn amgylchedd sy'n ffafriol iddo wella. Trafod ac arsylwi ar y newidiadau, a'u cofnodi a rhoi rhesymau am yr effeithiau.

Datblygiad Creadigol

Celf, Crefft a Dylunio

1) Cennin Pedr

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
A allaf i dyfu cenhinen Bedr?	Beth sydd ei angen ar blanhigion i dyfu?	Tyfu bylbiau cennin Pedr o dan amodau gwahanol; trafod, cofnodi a chasglu tystiolaeth am yr arsylwadau.
Beth sydd mewn bwlb?	A yw bwlb yr un peth â hedyn?	Torri a dyrannu bylbiau cennin Pedr, gan wneud a chofnodi arsylwadau gyda chwyddwydrau a/neu iPads.
O beth y mae cenhinen Bedr wedi'i gwneud?	A oes gan genhinen Bedr rannau i'w chorff?	Dyrannu cennin Pedr; trafod, cofnodi a gwneud arsylwadau. Gwahanu rhannau o'r planhigyn â gefelliau bach, a defnyddio chwyddwydrau/iPads i helpu gyda'r gwaith arsylwi.
A yw pob cenhinen Bedr yn felyn?	A allaf i newid lliw cenhinen Bedr?	Gosod (coesynnau) cennin Pedr mewn dŵr o liwiau gwahanol (lliw bwyd); rhagfynegi, trafod a myfyrio ar yr effeithiau.
A allaf i wneud cenhinen Bedr heb blannu bwlb?	Mewn sawl ffordd wahanol y gallaf i wneud cenhinen Bedr?	Gwneud model o genhinen Bedr trwy ddefnyddio defnyddiau sothach, clai modelu, toes chwarae, ac ati. Galw i gof ac enwi rhannau gwahanol a phrif rannau'r planhigyn.
A yw cennin Pedr fel planhigion eraill?	A yw pob planhigyn yr un fath?	Dyrannu cennin Pedr a blodau eraill. Trafod yr hyn sy'n debyg a'r hyn sy'n wahanol rhwng y planhigion. Defnyddio offer tebyg i efelliau bach a chwyddwydrau.
Pa mor sychedig yw cennin Pedr?	Faint o ddŵr y mae cennin Pedr yn ei yfed?	Mesur faint o ddŵr sydd ei angen ar gennin Pedr trwy eu gosod mewn jwg mesur o ddŵr, a chyfrifo/marcio/mesur faint o ddŵr sydd wedi diflannu.

Datblygiad Creadigol

Cerddoriaeth

1) Cerddoriaeth Sothach

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Pa seiniau y gallaf i eu gwneud?	Pa rannau o'm corff sy'n gwneud pa seiniau?	Trafod, cofnodi a chreu seiniau trwy ddefnyddio rhannau gwahanol o'r corff. Wrth ddefnyddio'r geg i wneud seiniau, anogwch nhw i ddefnyddio drychau i arsylwi ar siâp a lleoliad y gwefusau.
Pa sothach a all wneud seiniau?	Beth sy'n rhaid i mi ei wneud i greu seiniau?	Rhagfynegi, trafod, profi a chofnodi'r ffyrdd gwahanol o wneud seiniau gydag amrywiaeth o ddefnyddiau (sothach). Dosbarthu a threfnu'r canlyniadau fel a ganlyn: <i>plycio, taro, ysgwyd a chwythu</i> .
Am ba hyd y gallaf i wneud sain?	Pa seiniau y gall fy nghogwch eu gwneud?	Gwneud sain (anogwch nhw i chwibanu neu hymian), a defnyddio stopwatsh i gofnodi am ba hyd y gellir gwneud y sain mewn un anadl. Defnyddio iPad i gofnodi traw a hyd, yn ogystal â drych i arsylwi ar siâp y geg/gwefusau. Defnyddio graffiau/tablau i gasglu tystiolaeth o'r canlyniadau.
Pa mor dawel/uchel y gallaf i wneud sain?	Beth sy'n rhaid i mi ei wneud i greu sain dawel/uchel?	Chwarae offeryn/offeryn sothach, a thrafod beth y mae ar y perfformiwr ei angen i wneud y sain yn dawelach/uwch.
Pa mor dda y gallaf i glywed?	A allaf i glywed sain sy'n bell i ffwrdd?	Cerdded i ffwrdd oddi wrth sain (radio) hyd nes na ellir ei chlywed bellach (bydd angen gwneud hyn y tu allan). Mesur a chofnodi pellterau trwy ddefnyddio olwyn fesur ac iPad. Arddangos y canlyniadau ar graffiau/mewn tablau.
A all dŵr wneud seiniau?	A yw swm y dŵr yn newid y math o sain?	Y plant i lenwi (yr un) cynwysyddion â symiau gwahanol o ddŵr. Cofnodi'r sain sy'n cael ei chynhyrchu wrth chwythu ar draws yr arwyneb.
A yw llysiau'n gwneud seiniau?	A allaf i beri i lysieuyn wneud seiniau?	Gwneud, chwarae a recordio offerynnau ffrwyth/llysiau. Ffliwtiau pannas, drymiau cnau coco, ac ati.
A yw'n swnio fel glaw?	Sut sain sydd gan law?	Cynllunio, dylunio a gwneud ysgydwy'r sy'n cynnwys mathau gwahanol o rawn. Arsylwi ar trafod ba faint o rawn sy'n swnio debycaf i law, a thrafod a gwerthuso hynny.
Beth yw ffôn symudol?	A allaf i wneud ffôn symudol?	Dylunio, gwneud a phrofi ffonau cwpan a llinyn. Newid meintiau'r llinyn/cwpanau a'r math ohonynt.

Datblygiad Creadigol

Creadigol

1) Rydyn ni'n Ddinosoriaid

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Pa mor fawr oedd dinosoriaid?	A oedd pob dinosor yn fawr?	Cymharu meintiau dinosoriaid – mesur, llunio a chymharu hydoedd ar y buarth chwarae.
A oedd dinosoriaid yn gwisgo esgidiau?	Pa mor fawr oedd traed dinosoriaid?	Cymharu a chyferbynnu meintiau traed dinosoriaid gwahanol â thraed y plant yn y dosbarth/anifeiliaid eraill.
A allaf i wneud dinosor?	A oedd pob dinosor yr un peth?	Gwneud model o ddinosor gan ddefnyddio defnyddiau sothach, clai modelu, toes chwarae, ac ati. Galw i gof ac enwi rhannau gwahanol a phrif rannau'r creadur dan sylw.
A allaf i ddarganfod dinosor?	Sut y caiff dinosoriaid eu darganfod?	Gweithgareddau palaeontoleg mewn hambyrddau tywod/twff. Defnyddio trywelion, brwshys paent a chwyddwydrau i gynnal cloddiadau.
Beth yw ffosil?	Beth y gallwn ni ei weld?	Cofnodi arsylwadau trwy ddefnyddio chwyddwydrau/iPads. Defnyddio sialc a chreonau i wneud rhwbiadau, a thrafod y canlyniadau.
Pam nad oes yna ddinosoriaid?	A allaf i wneud crater?	Creu craterau trwy ddefnyddio peli o feintiau gwahanol a phwysau mewn hambwrdd tywod. Mesur, trafod a chofnodi'r gwahaniaethau rhwng craterau y mae'r newidynnau wedi dylanwadu arnynt.

Datblygiad Creadigol

Creadigol

2) Y Pantomeim Cerddorol

Cyd-destun	Ysgogiad	Gweithgaredd a Awgrymir
Datblygiad Creadigol Cerddoriaeth: Cerddoriaeth Sothach.		